

Predlog zakona o spremembi Zakona o uporabi jezika gluhoslepih (ZUJG-A)

EVA 2026-2620-0004

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM ZAKONA

Zakon o uporabi jezika gluhoslepih (Uradni list RS, št. 85/25; v nadaljnjem besedilu: ZUJG) je bil sprejet z namenom uresničevanja drugega odstavka 62.a člena Ustave Republike Slovenije, ki določa, da svobodno uporabo in razvoj jezika gluhoslepih ureja zakon. ZUJG sistemsko ureja pravico oseb z gluhoslepoto do uporabe jezika gluhoslepih, pravico do tolmača pred javnimi institucijami in pravico do tolmača po lastni presoji ter druge pravice, povezane z uporabo jezika gluhoslepih. Zakon določa tudi ureditev nosilca javnih pooblastil, postopke uveljavljanja pravic, način financiranja, vodenje evidenc in nadzor nad izvajanjem tolmačenja.

Gluhoslepota je samostojna oblika invalidnosti. Pomeni hkratno okvaro vida in sluha, ki omeji aktivnosti osebe in njeno polno vključevanje v družbo do te mere, da mora družba zanjo zagotoviti posebne storitve, prilagoditve okolja in/ali tehnologije. Tako razumevanje gluhoslepote temelji na vedenju, da težave pri uporabi enega izmed dveh izjemno pomembnih čutov – vida in sluha, ni možno nadomestiti z drugim, v primeru okvar in težav pri uporabi obeh čutov. Gluhoslepota torej pomeni kombinirano hkratno okvaro sluha in vida, ki je tako resna, da se čuta med sabo ne moreta nadomeščati. Zaradi hude narave invalidnosti in njenih posledic so osebe z gluhoslepoto potisnjene na rob družbe. Okrnjene so njihove možnosti vključevanja v družabno življenje, sporazumevanje, dostop do informacij, možnost prostega in varnega gibanja. Težave se začnejo pri pridobivanju in posredovanju sporočil ter informacij in orientaciji, vodijo pa do težav pri učenju, nadaljnjem sporazumevanju, aktivnostih in mobilnosti. Vse to povzroča težko premostljive ovire za vključevanje v družbo, pri študiju, na delovnem področju in drugod.

ZUJG je začel veljati 21. 11. 2025, njegova uporaba pa je skladno s 46. členom zakona predvidena s 1. januarjem 2027, razen 22. člena, ki se uporablja že z dnem uveljavitve zakona.

V času priprav na začetek izvajanja zakona se je pokazalo, da je za zagotovitev njegovega celovitega in učinkovitega izvajanja treba zagotoviti dodaten čas za vzpostavitev vseh potrebnih medsebojno povezanih izvedbenih, organizacijskih, kadrovskih, informacijskih in finančnih pogojev. Predlagana sprememba ne spreminja vsebine in obsega pravic, določenih z ZUJG, temveč predstavlja začetek njihovega uveljavljanja z namenom zagotovitve pogojev, da se bodo te pravice lahko izvajale na učinkovit, enoten in predvidljiv način.

Predlaga se, da se začetek uporabe ZUJG odloži za eno leto, in sicer s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028.

Dodatno časovno obdobje bo omogočilo predvsem pripravo, medinstitucionalno uskladitev in preveritev izvedbenih rešitev za postopke, ki jih bodo pri izvajanju zakona izvajali centri za socialno delo, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije, ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo, in nosilec javnih pooblastil. Ker ZUJG vzpostavlja nove postopke ugotavljanja upravičenosti do pravic, izdajanja odločb, izkaznic in vavčerjev ter izvajanja in financiranja tolmačenja, je njihova predhodna uskladitev pomembna za zagotovitev enotnega in učinkovitega izvajanja zakona.

Zamak bo omogočil tudi pregled in po potrebi uskladitev izvedbenih aktov ter pripravo obrazcev (npr. socialnega poročila in funkcionalne ocene za pridobitev pravice do tolmača po lastni presoji) ter ureditev sistema izkaznic in vavčerjev, vključno z izbiro ustreznega izvajalca njihove izdelave ter vzpostavitev potrebnih informacijskih, podatkovnih, obračunskih in plačilnih postopkov. Na ta način se bo zmanjšalo

tveganje, da bi se pravice začele izvajati, preden bi bili vzpostavljeni vsi potrebni administrativni in informacijski mehanizmi.

Pomemben del priprav predstavlja tudi zagotovitev ustreznih kadrovskih zmogljivosti. Dodatni čas bo omogočil usposabljanje vseh deležnikov (zlasti zaposlenih na CSD ter strokovnih oseb, ki bodo sodelovale v postopkih pri ZPIZ), ki so predvideni, da bodo sodelovali pri izvajanju določb zakona. Posebnega pomena je tudi vzpostavitev stabilne mreže ustrezno usposobljenih tolmačev, saj je razpoložljivost ustrezno usposobljenih tolmačev eden od ključnih pogojev za dejansko uresničevanje pravic po ZUJG. Dodatno obdobje bo omogočilo tudi vzpostavitev pogojev za pridobivanje nacionalne poklicne kvalifikacije za tolmače jezika gluhoslepih.

Ker se začetek uporabe zakona prestavlja za eno leto, se s predlogom zakona s treh na štiri leta podaljšuje tudi prehodno obdobje iz 43. člena ZUJG, v katerem lahko pod pogoji iz tega člena delo tolmača do pridobitve nacionalne poklicne kvalifikacije opravlja oseba, ki je imela ob uveljavitvi zakona najmanj dve leti izkušenj s tolmačenjem osebam z gluhoslepoto. S tem se časovno usklajujeta začetek uporabe zakona in prehodna ureditev pogojev za delo tolmačev.

Dodatni čas bo omogočil tudi podrobnejšo predhodno oceno pričakovanega števila upravičencev, njihovih potreb po tolmačenju, predvidene porabe ur in s tem povezanih finančnih posledic. Ker se bodo posamezne pravice po ZUJG začele izvajati šele z začetkom uporabe zakona, pred tem ni mogoče pridobiti podatkov o dejanski uporabi teh pravic. Zato je za načrtovanje njihovega izvajanja in financiranja pomembna čim bolj kakovostna predhodna ocena, ki bo temeljila na razpoložljivih podatkih in strokovnih analizah. V ta namen je predvidena tudi izvedba strokovne analize področja gluhoslepote v Republiki Sloveniji. Analiza bo v obdobju šestih mesecev pripravila strokovni pregled področja ter zagotovila strokovne podlage za oceno potreb oseb z gluhoslepoto, izvedljivosti posameznih zakonskih rešitev in pričakovanih učinkov njihovega izvajanja.

Analiza bo preverila tudi izhodišča, na katerih temelji obseg pravice do tolmača po ZUJG, vključno z obsegom 480 oziroma 720 ur letno, ter izhodišča za obseg pravice po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika (Uradni list RS, št. 96/02; v nadaljnjem besedilu: ZUSZJ). Poleg tega bo vključevala pregled razpoložljivih podatkov o številu oseb z gluhoslepoto in njihovih potrebah po tolmačenju ter mednarodno primerjavo ureditev v izbranih državah. Pri pripravi analize bo upoštevana tudi Konvencija OZN o pravicah invalidov.

Na podlagi ugotovitev bo mogoče pred začetkom uporabe ZUJG dodatno presoditi izvedljivost posameznih zakonskih rešitev. Na ta način bo možno po potrebi pravočasno pripraviti morebitne zakonske spremembe in druge ukrepe. S tem se zmanjšuje tveganje, da bi bilo treba po začetku izvajanja zakona zaradi ugotovljenih sistemskih oziroma izvedbenih pomanjkljivosti bistveno spremenjati že vzpostavljene postopke. Dodatno časovno obdobje bo omogočilo tudi podrobnejši pregled ureditev in praks v drugih državah ter presojo njihove primerljivosti s slovensko ureditvijo. Rezultati takšnega pregleda lahko prispevajo k oblikovanju ustreznějšíh in dolgoročno vzdržnih rešitev na področju uresničevanja pravic oseb z gluhoslepoto in oseb, ki uporabljajo slovenski znakovni jezik.

Zamik začetka uporabe bo omogočil tudi, da se v okviru priprave na izvajanje zakona zakonsko uredijo morebitne nejasnosti, ki se bodo pokazale pri podrobnejši analizi zakonskih določb in pripravi izvedbenih mehanizmov. S tem bo mogoče pred začetkom izvajanja zagotoviti bolj celovito in notranje usklajeno ureditev.

Predlagani enoletni zamik tako zmanjšuje tveganje, da bi se pravice po ZUJG začele izvajati brez dokončno vzpostavljenih postopkov, zadostne mreže ustrezno usposobljenih tolmačev, potrebnih informacijskih in administrativnih rešitev ter brez morebiti ustrezno načrtovanih finančnih sredstev. Hkrati omogoča, da se pravice oseb z gluhoslepoto ob začetku uporabe zakona začnejo izvajati na

način, ki bo predvidljiv za upravičence, izvajalce in druge deležnike ter dolgoročno finančno in organizacijsko vzdržen.

Ker se 22. člen ZUJG uporablja že od uveljavitve zakona, je bil postopek podelitve javnega pooblastila že izveden in izdana odločba o njegovi podelitvi. Predlog zakona zato vsebuje tudi prehodno ureditev, po kateri izvedeni postopek in izdana odločba ostaneta v veljavi. Javno pooblastilo se začne izvajati 1. januarja 2027 in se izvaja do 31. decembra 2036, pri čemer se do začetka uporabe ZUJG izvajajo naloge nosilca javnega pooblastila, potrebne za pripravo na začetek njegove uporabe. Obseg, časovna dinamika in financiranje teh nalog se podrobneje določijo z vsakokratno letno pogodbo med ministrstvom in nosilcem javnega pooblastila.

Predlagana sprememba zato pomeni odlog začetka uporabe zakona za eno leto, pri čemer se vsebina in obseg pravic, določenih z ZUJG, ne spreminjata. V tem obdobju se bodo izvedle potrebne aktivnosti za vzpostavitev pogojev za njegovo učinkovito izvajanje, vključno s strokovno analizo področja gluhoslepote in pravice do tolmačenja ter po potrebi pripravo ustreznih nadaljnjih normativnih in izvedbenih rešitev. Predlaga se, da se 46. člen ZUJG spremeni tako, da se datum začetka uporabe zakona s 1. januarja 2027 prestavi na 1. januar 2028.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE ZAKONA

2.1. Cilji

Cilj novele je zagotoviti organizacijske, kadrovske, finančne, informacijske in druge izvedbene pogoje za učinkovito in nemoteno uveljavljanje pravic oseb z gluhoslepoto po ZUJG.

Za dosego tega cilja se predvideva postopna vzpostavitev sistema, pri čemer se s 1. januarjem 2027 začne vzpostavljati sistem izvajanja javnih pooblastil po 22. členu zakona, začetek uporabe določb, ki urejajo uveljavljanje pravic, pa se zaradi potrebnega časa za zagotovitev navedenih pogojev prestavi na 1. januar 2028.

Cilj novele je tudi zagotoviti ustrezno prehodno ureditev pogojev za opravljanje dela tolmača ter kontinuiteto pravnega položaja, nastalega na podlagi že izvedenega postopka in izdane odločbe o podelitvi javnega pooblastila.

2.2. Načela

Predlog novele zakona temelji na naslednjih načelih:

- načelo o enakih pravicah in temeljnih svoboščinah ne glede na osebne okoliščine,
- spoštovanje prirojenega dostojanstva, osebne samostojnosti, ki vključuje svobodo izbire, in neodvisnost posameznikov;
- nediskriminacija;
- polno in učinkovito sodelovanje in vključenost v družbo;
- spoštovanje različnosti in sprejemanje invalidov kot dela človekove raznolikosti in humanosti;
- enakost možnosti;
- dostopnost.

2.3. Poglavitne rešitve

Predlog zakona določa odlog začetka uporabe Zakona o uporabi jezika gluhoslepih s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028. Poglavitne rešitve zakona so:

- podaljšanje prehodnega obdobja iz prvega odstavka 43. člena ZUJG s treh na štiri leta, s čimer se prehodna ureditev pogojev za opravljanje dela tolmača časovno uskladi z novim začetkom uporabe zakona;

- odlog začetka uporabe ZUJG s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028;
- ohranitev pravnih učinkov že izvedenega postopka podelitve javnega pooblastila in izdane odločbe o njegovi podelitvi;
- izvajanje že podeljenega javnega pooblastila od 1. januarja 2027 do 31. decembra 2036, pri čemer se do začetka uporabe ZUJG izvajajo naloge, potrebne za pripravo na začetek njegove uporabe, njihov obseg, časovna dinamika in financiranje pa se podrobneje določijo z vsakokratno letno pogodbo med ministrstvom in nosilcem javnega pooblastila.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNOFINANČNA SREDSTVA

Ker se s predlogom zakona le zamakne začetek uporabe zakona za eno leto, s tem predlogom ne bodo nastale nobene dodatne finančne posledice za državni proračun in druga javnofinančna sredstva.

Združenju tolmačev gluhoslepim Slovenije TAKTIL je bilo 30. julija 2026 že podeljeno javno pooblastilo za obdobje od 1. januarja 2027 do 31. decembra 2036 za opravljanje nalog iz četrtega odstavka 22. člena ZUJG, ki so:

»(4) Nosilec javnih pooblastil opravlja naslednje naloge:

1. vodi listo tolmačev;
2. zagotavlja pokrivanje potreb po tolmačih na ozemlju celotne države;
3. sodeluje v Svetu za jezik gluhoslepih in zanj opravlja strokovna, administrativna in tehnična dela;
4. razvija jezik gluhoslepih;
5. koordinira delo tolmačev;
6. vodi evidenco opravljenih storitev tolmačenja;
7. sprejme splošni akt iz 20. in 21. člena tega zakona;
8. organizira tečaje učenja jezika gluhoslepih za osebne asistente.

(5) Naloge iz 1., 2., 3., 5., 6., 7. in 8. točke prejšnjega odstavka nosilec javnih pooblastil opravlja kot javna pooblastila.«

Ker se 22. člen ZUJG uporablja že od uveljavitve zakona, predlog zakona določa, da izvedeni postopek podelitve javnega pooblastila in izdana odločba ostaneta v veljavi ter da se javno pooblastilo začne izvajati 1. januarja 2027. Do začetka uporabe ZUJG 1. januarja 2028 se izvajajo naloge nosilca javnega pooblastila, potrebne za pripravo na začetek uporabe zakona. Njihov obseg, časovna dinamika in financiranje se podrobneje določijo z vsakokratno letno pogodbo med ministrstvom in nosilcem javnega pooblastila.

Na proračunski postavki 251028 (Izvajanje zakona o uporabi jezika gluhoslepih) so zagotovljena naslednja sredstva (skupaj 200.000 EUR letno):

- 411299 Drugi transferi za zagotavljanje socialne varnosti – predlog sprememb proračuna za 2027 in 2028: 80.000 EUR
- 412000 Tekoči transferi nepridobitnim organizacijam in ustanovam – predlog sprememb proračuna za 2027 in 2028: 120.000 EUR.

Zagotovljena sredstva v skupni višini 200.000 EUR letno zadoščajo za izvajanje nalog, ki jih bo nosilec javnega pooblastila v skladu z veljavno ureditvijo izvajal v obdobju do začetka uporabe ZUJG 1. januarja 2028, zato zaradi predlaganega zamika ni treba zagotavljati dodatnih sredstev.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlog zakona nima finančnih posledic za državni proračun, zato za izvajanje zakona v sprejetem državnem proračunu ni treba zagotoviti dodatnih finančnih sredstev.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije.

Švedska

Na Švedskem sledijo nordijski definiciji gluhoslepote, po kateri je gluhoslepota kombinacija okvare vida in okvare sluha, ki je tako huda, da eno čutilo ne more nadomestiti drugega. Švedska nima posebnega zakona, ki bi osebam z gluhoslepoto priznaval posebne pravice. Švedska zakonodaja temelji na individualnem ocenjevanju. Zakonodaja mora zagotoviti, da ima vsakdo možnost sodelovati v družbi. Zakon o podpori in storitvah za določene oblike invalidnosti daje pravice ljudem s težjo invalidnostjo. Ni določeno za katere okvare, temelji na oceni potreb. Do pred nekaj leti so bile osebe z gluhoslepoto skoraj vedno ocenjene kot ciljna skupina zakona. V zadnjih letih so se pogoji zaostri. Obstajajo osebe z gluhoslepoto, ki imajo osebno asistenco in osebe, ki osebne asistence niso dobile. Namesto tega dobijo spremstvo. Če je oseba gluhoslepa s pridruženimi okvarami, bo skoraj vedno ocenjena, da spada v ciljno skupino zakona. Osebe z gluhoslepoto imajo pravico do tolmača na sestankih ali ob obisku bolnišnice. Točnih statističnih podatkov o gluhoslepih osebah ni, ocena se giblje med približno 2000 do 30.000 gluhoslepih oseb.

Finska

Na Finskem se uporablja nordijska definicija gluhoslepote. Točnih statističnih podatkov ne vodijo. V finskem registru okvare vida je približno 1200 ljudi z izgubo sluha. Finsko združenje gluhoslepih združuje približno 900 ljudi z okvaro vida in sluha. Na Finskem so vse osebe z okvaro sluha upravičene do storitev tolmačenja, ki jih zagotavlja Finski zavod za socialno zavarovanje. Za stranke, ki so gluhoslepe, storitev tolmačenja poleg prevajanja vključuje tudi vodenje in opis okolja. Storitve tolmačenja je zagotovljena v obsegu 360 ur na leto in – če to stranki ni dovolj – se lahko na zahtevo odobrijo dodatne ure. Storitve je za upravičenca brezplačne. Za gluhoslepe veljata tudi Zakon o znakovnem jeziku in Zakon o storitvah tolmačenja.

Nizozemska

Uradne definicije gluhoslepote ni. Po vsej državi se uporablja: "z izgubo sluha 35 decibelov ali več in ostrino vida 0,30 ali manj in/ali vidnim poljem 30° ali manj". Ocenjujejo, da je na Nizozemskem med 80.000 in 85.000 gluhoslepih oseb. Osebe z gluhoslepoto imajo samo pravico do uporabe tolmača in to več ur kot gluhe osebe. Vsaka gluhoslepa oseba ima pravico do uporabe tolmača 168 ur na leto (oz. po meri), gluha oseba pa le 30 ur na leto. Jezik gluhoslepih ni zakonsko urejen.

Danska

Danska uporablja nordijsko definicijo gluhoslepote. Na Danskem je gluhoslepota prepoznana kot specifična oblika invalidnosti, ki je ločena od gluhotе in slepote. Gluhoslepota namreč omejuje aktivnosti in preprečuje celovito vključevanje v družbo, pri čemer vpliva na družbeno življenje, sporazumevanje, dostop do informacij, orientacijo in varno ter prosto gibanje prizadetih oseb. Ugotavlja se na individualni ravni, na podlagi funkcionalnih kriterijev. Posledično tudi v relevantnih zakonih pojem gluhoslepote ni natančno in deterministično opredeljen, temveč je funkcionalna gluhoslepota razumljena kot stanje, ki povzroča hude komunikacijske ovire in zelo velike potrebe po spremljanju. V skladu s tem gluhoslepota (in osebe z gluhoslepoto) nima posebnega pravnega položaja, ki bi se

razlikoval od položaja drugih invalidnosti (in invalidov). Na Danskem ne obstaja celovit zakonski akt, ki bi urejal status oseb z gluhoslepoto. Osebe z gluhoslepoto uživajo pravice in so upravičene do dodatkov in storitev, ki pripadajo tudi drugim skupinam invalidov, obenem pa uživajo tudi nekatere izključne pravice.

Belgija

Nacionalne opredelitve gluhoslepote ni. Državne statistike o številu gluhoslepih ne vodijo. Pobude in programi obstajajo predvsem na regionalni ravni. Na primer: v flamski skupnosti so lahko gluhoslepe osebe upravičene do 220 ur tolmača na leto za zasebne potrebe. Jezik gluhoslepih ni zakonsko urejen.

Hrvaška

Na podlagi Zakona o enotnem izvedenskem organu je Hrvaška leta 2017 sprejela Uredbo o izvedenskih metodologijah. Sestavni del te Uredbe je Seznam resnosti in vrst invalidnosti – motenji funkcionalnih sposobnosti. (Podobno kot v Sloveniji seznam telesnih okvar. V skladu z Uredbo se gluhoslepota uvršča v 3. in 4. stopnjo resnosti (obstajajo 4 stopnje). Republika Hrvaška je leta 2015 sprejela Zakon o hrvaškem znakovnem jeziku in drugih komunikacijskih sistemih gluhih in gluhoslepih oseb v Republiki Hrvaški. Ta zakon predpisuje pravico gluhih in gluhoslepih oseb ter drugih oseb s komunikacijskimi težavami do uporabe, informiranja in izobraževanja v hrvaškem znakovnem jeziku in drugih komunikacijskih sistemih, ki ustrezajo njihovim individualnim potrebam, z namenom izenačevanja dostopa do socialnih, ekonomskih in kulturno okolje ter omogoča enakopravno uresničevanje vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Poleg hrvaškega znakovnega jezika zakon priznava tudi prilagojeni hrvaški znakovni jezik, ki ga uporabljajo gluhoslepe osebe. Na podlagi Zakona o osebni asistenci imajo osebe z gluhoslepoto pravico do komunikacijskega posrednika za gluhoslepe osebe. Gre za fizično osebo, zaposleno pri izvajalcu storitev OA, ki ima ustrezne veščine, znanja in sposobnosti uporabe hrvaškega znakovnega jezika in njegovih prilagoditev ter drugih komunikacijskih sistemov, ki jih uporabljajo gluhoslepe osebe, ter ima dodatna znanja in veščine za opisovanje okolja in zagotavljanje podpore pri gibanju gluhoslepim osebam. Pravico do storitve OA komunikacijskega posrednika za gluhoslepe osebe bo pridobila gluhoslepa oseba, ki je dopolnila 18 let in ima ugotovljeno tretjo ali četrto stopnjo invalidnosti-funkcionalne sposobnosti po predpisih o izvedenstvu in metodologiji izvedenstva ter ima status invalida v skladu z zakonom, ki ureja register invalidov.

Španija

Definicija gluhoslepote je urejena v Zakonu 27/2007 iz leta 2007, ki priznava španske znakovne jezike in ureja načine podpore za komunikacijo gluhih, naglušnih in gluhoslepih oseb: oseba z gluhoslepoto je oseba s kombinirano okvaro vida in sluha, kar ovira njen dostop do informacij, komunikacijo in mobilnost. Ta invalidnost resno vpliva na vsakodnevne spretnosti, potrebne za minimalno avtonomno življenje, zahteva specializirane storitve, osebje, ki je posebej usposobljeno za njihovo nego, in posebne metode komunikacije.

Kraljevi odlok 888/2022 z dne 18. oktobra določa postopek za priznavanje in kvalifikacijo stopnje invalidnosti, ureja posebno oceno gluhoslepote. Pripravlja se pravilnik za implementacijo zakona, v katerem je poseben del namenjen ureditvi gluhoslepote, ki v 27. členu določa, da gluhoslepota za namene določb pravilnika razume kot edinstvena invalidnost s svojo lastno entiteto, ki je posledica kombinacije dveh senzoričnih okvar, slušne in vidne, ki pri gluhoslepih ustvarja edinstvene komunikacijske ovire ter specifične in heterogene potrebe, kar pomeni, da uporabljajo, izmenično ali hkrati, španski znakovni jezik, Braillovo pisavo in različne alternativne komunikacijske podpore, s specializiranimi komunikacijskimi in spremljevalnimi storitvami, ki jih zagotavlja osebje, ki je posebej usposobljeno za njihovo oskrbo za obvladovanje vsakodnevnih življenjskih dejavnosti. Glede na poročilo Inštituta za starejše in socialne storitve je v Španiji 1.024 gluhoslepih oseb. Gluhoslepi so lahko izmenično ali sočasno uporabniki španskega znakovnega jezika, Braillove pisave in različnih ustnih, dopolnilnih in alternativnih sredstev komunikacijske podpore, s posebnimi komunikacijskimi in spremljevalnimi storitvami, ki jih zagotavlja posebej usposobljeno osebje.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona ne uvaja novih administrativnih postopkov ali novih obveznosti za organe javne uprave. Zaradi prestititve začetka uporabe ZUJG s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028 se za enako obdobje prestitva začetek izvajanja postopkov, ki jih ZUJG nalaga centrom za socialno delo, Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije in ministrstvu, pristojnemu za invalidsko varstvo. V pripravljalnem obdobju se bodo izvajale aktivnosti za vzpostavitev in medinstitucionalno uskladitev potrebnih postopkov, informacijskih rešitev in drugih pogojev za izvajanje zakona.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona ne uvaja novih obveznosti strank do javne uprave ali pravosodnih organov. S prestititvijo začetka uporabe ZUJG se na 1. januar 2028 prestitva tudi začetek postopkov za uveljavljanje pravic, ki jih določa ZUJG.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Predlog zakona ima posledice za socialno področje, saj se začetek uveljavljanja pravic oseb z gluhoslepoto, določenih z ZUJG, prestitva s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028. Vsebina in obseg pravic, določenih z ZUJG, se s predlogom zakona ne spreminjata.

Namen enoletnega zamika je zagotoviti ustrezne izvedbene, organizacijske, kadrovske, informacijske in finančne pogoje, da se bodo pravice po začetku uporabe zakona lahko izvajale enotno, učinkovito in predvidljivo. V pripravljalnem obdobju bodo med drugim izvedene aktivnosti za vzpostavitev ustrezne mreže usposobljenih tolmačev, pripravo postopkov za uveljavljanje pravic ter strokovno analizo potreb oseb z gluhoslepoto.

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog zakona nima neposrednih posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

Predstavitve sprejetega zakona:

Sprejeti zakon bo objavljen v Uradnem listu Republike Slovenije in predstavljen na spletni strani ministrstva, pristojnega za invalidsko varstvo. Z njegovimi rešitvami bodo seznanjeni tudi ključni deležniki, ki sodelujejo pri pripravi in izvajanju ZUJG.

Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa:

Izvajanje predloga zakona bo spremljalo ministrstvo, pristojno za invalidsko varstvo, na podlagi strokovnih analiz in informacij iz terena. Poleg tega se bo izvajanje zakona spremljalo tudi zaradi poročanja o izvajanju Konvencije o pravicah invalidov.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

Predlog zakona je bil objavljena na e-demokraciji. Javna obravnava je trajala od 22. 10. 2026 do 28. 10. 2026.

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi zakona zunanji sodelavci niso sodelovali.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

Pri delu Državnega zbora Republike Slovenije bodo sodelovali:

- Mateja Ribič, ministrica za demografijo, družino in socialne zadeve
- Andrej Štesl, državni sekretar na Ministrstvu za demografijo, družino in socialne zadeve
- mag. Andrejka Znoj, generalna direktorica Direktorata za invalide na Ministrstvu za demografijo, družino in socialne zadeve
- mag. Denis Minič, vodja Sektorja za izenačevanje možnosti invalidov na Direktoratu za invalide
- mag. Metka Voler, sekretarka na Sektorju za izenačevanje možnosti invalidov
- mag. Mateja Nagode, sekretarka na Sektorju za izenačevanje možnosti invalidov
- Emina Postružnik, višja svetovalka na Direktoratu za invalide na Ministrstvu za demografijo, družino in socialne zadeve

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o uporabi jezika gluhoslepih (Uradni list RS, št. 85/25) se v prvem odstavku 43. člena besedna zveza »tri leta« nadomesti z besedno zvezo »štiri leta«.

2. člen

V 46. členu se besedilo »1. januarja 2027« nadomesti z besedilom »1. januarja 2028«.

PREHODNA IN KONČNA DOLOČBA

3. člen

(prehodna ureditev javnih pooblastil)

(1) Postopek podelitve javnih pooblastil, izveden na podlagi 22. člena tega zakona pred začetkom uporabe tega zakona, ostane v veljavi.

(2) Odločba o podelitvi javnih pooblastil, izdana na podlagi 22. člena tega zakona pred začetkom uporabe tega zakona, ostane v veljavi.

(3) Ne glede na začetek uporabe Zakona o uporabi jezika gluhoslepih se javno pooblastilo začne izvajati 1. januarja 2027 in se izvaja deset let, do 31. decembra 2036. Izvajajo se naloge nosilca javnega pooblastila, potrebne za pripravo na začetek njegove uporabe. Obseg, časovna dinamika in financiranje nalog javnega pooblastila se podrobneje določijo z vsakokratno letno pogodbo med ministrstvom in nosilcem javnega pooblastila.

4. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

Veljavni prvi odstavek 43. člena Zakona o uporabi jezika gluhoslepih (ZUJG) določa prehodno obdobje, v katerem lahko oseba, ki je imela na dan uveljavitve zakona najmanj dve leti izkušenj s tolmačenjem osebam z gluhoslepoto, opravlja delo tolmača do pridobitve nacionalne poklicne kvalifikacije iz druge alineje prvega odstavka 11. člena ZUJG, vendar največ tri leta od uveljavitve zakona.

Ker se začetek uporabe zakona z 2. členom predloga zakona prestavlja za eno leto, se za enako obdobje podaljšuje tudi navedeno prehodno obdobje, in sicer s treh na štiri leta od uveljavitve zakona. Brez predlagane spremembe bi se prehodno obdobje izteklo še pred novim začetkom uporabe zakona, kar bi lahko povzročilo časovno vrzel pri zagotavljanju oseb, ki izpolnjujejo pogoje za opravljanje dela tolmača.

S podaljšanjem obdobja se ohranja namen veljavne prehodne določbe in zagotavlja zadosten čas za pridobitev zahtevane nacionalne poklicne kvalifikacije ter vzpostavitev pogojev za pridobivanje zahtevane nacionalne poklicne kvalifikacije in za zagotovitev ustrezne mreže usposobljenih tolmačev ob začetku uporabe zakona. Sprememba je neposredno povezana z enoletnim zamikom začetka uporabe ZUJG in ne spreminja drugih pogojev za opravljanje dela tolmača, določenih z zakonom.

K 2. členu:

S predlaganim členom se začetek uporabe ZUJG prestavlja s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028.

Zamik začetka uporabe zakona je potreben zaradi zagotovitve dodatnega časa za vzpostavitev vseh medsebojno povezanih strokovnih, organizacijskih, kadrovskih, informacijskih in finančnih pogojev, potrebnih za učinkovito izvajanje zakona. V pripravljalnem obdobju bo mogoče ustrezno pripraviti in medinstitucionalno uskladiti postopke za uveljavljanje pravic po zakonu, zagotoviti potrebne administrativne in informacijske rešitve, vzpostaviti ustrezne kadrovske zmogljivosti ter na podlagi razpoložljivih podatkov in strokovnih analiz podrobneje oceniti potrebe oseb z gluhoslepoto in pričakovane učinke izvajanja zakona.

Predlagana sprememba ne spreminja vsebine in obsega pravic, določenih z ZUJG, temveč prestavlja začetek njihovega uveljavljanja. Namen zamika je zagotoviti, da bodo ob začetku uporabe zakona vzpostavljeni pogoji za enotno, učinkovito in predvidljivo izvajanje zakonsko določenih pravic.

V pripravljalnem obdobju bo izvedena tudi strokovna analiza področja gluhoslepote in pravice do tolmačenja, ki bo skupaj z drugimi pripravljalnimi aktivnostmi omogočila dodatno presojo izvedljivosti posameznih zakonskih rešitev. Če se bo na podlagi strokovnih ugotovitev in izkušenj pri vzpostavljanju izvedbenih mehanizmov pokazala potreba po spremembi posameznih vsebinskih rešitev zakona, bodo te lahko predmet ločenih sprememb in dopolnitev zakona.

K 3. členu:

ZUJG v 46. členu določa, da se 22. člen, ki ureja nosilca javnih pooblastil, uporablja že od uveljavitve zakona. Na tej pravni podlagi je bil še pred začetkom uporabe ZUJG izveden postopek podelitve javnega pooblastila in izdana odločba o njegovi podelitvi.

Ker se s predlogom zakona začetek uporabe ZUJG prestavlja na 1. januar 2028, je treba posebej urediti pravni položaj, nastal na podlagi že izvedenega postopka in izdane odločbe o podelitvi javnega pooblastila. Prvi in drugi odstavek zato zagotavljata ohranitev pravnih učinkov izvedenega postopka in izdane odločbe. S tem se zagotavljata pravna kontinuiteta in pravna varnost ter preprečuje potreba po ponovnem izvajanju postopka podelitve javnega pooblastila zgolj zaradi poznejšega začetka uporabe zakona.

Tretji odstavek ureja obdobje izvajanja že podeljenega javnega pooblastila. Ker je bilo javno pooblastilo podeljeno za desetletno obdobje od 1. januarja 2027 do 31. decembra 2036, se s spremembo začetka uporabe ZUJG v to obdobje ne posega. Javno pooblastilo se zato začne izvajati 1. januarja 2027 in se izvaja do 31. decembra 2036. S tem se ohranja pravni položaj, nastal na podlagi že izvedenega postopka in izdane odločbe o podelitvi javnega pooblastila.

Ker se bo ZUJG v preostalem delu začel uporabljati 1. januarja 2028, nosilec javnega pooblastila v obdobju do začetka njegove uporabe izvaja naloge, ki so potrebne za pripravo na začetek izvajanja zakona. Gre zlasti za aktivnosti, namenjene vzpostavitvi strokovnih, organizacijskih, kadrovskih in drugih pogojev, potrebnih za učinkovito izvajanje nalog nosilca javnega pooblastila po začetku uporabe zakona.

Ker se konkretni obseg in intenzivnost nalog javnega pooblastila lahko v posameznem letu razlikujeta glede na stanje vzpostavljanja sistema in dejanske potrebe, se njihov obseg, časovna dinamika in financiranje določijo podrobneje z vsakokratno letno pogodbo med ministrstvom in nosilcem javnega pooblastila. Z letno pogodbo se uredijo obseg in časovna dinamika izvajanja teh nalog ter njihovo financiranje. Letna pogodba podrobneje operacionalizira izvajanje nalog v okviru javnega pooblastila, določenega z zakonom in odločbo o njegovi podelitvi, ter ne predstavlja pravne podlage za določanje novih nalog javnega pooblastila. Takšna ureditev omogoča, da se v obdobju do začetka uporabe zakona izvajajo in financirajo le tiste naloge, ki so dejansko potrebne za pravočasno in učinkovito vzpostavitev sistema.

K 4. členu:

Predlagano je, da zakon začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Krajši *vacatio legis* je potreben zaradi neposredne časovne povezanosti predlagane novele z začetkom uporabe veljavnega ZUJG, ki je določen za 1. januar 2027. Zakon mora začeti veljati pred tem datumom, da se pravočasno določi nov začetek uporabe ZUJG in prepreči nastanek pravne negotovosti glede začetka uveljavljanja pravic in izvajanja obveznosti po tem zakonu.

Ker predlog zakona ne uvaja novih obveznosti za posameznike, za izpolnitev katerih bi bilo potrebno daljše prilagoditveno obdobje, temveč prestavlja začetek uporabe ZUJG, z njim časovno usklajuje prehodno ureditev za opravljanje tolmačenja ter zagotavlja kontinuiteto pravnega položaja že izbranega nosilca javnega pooblastila, je začetek veljavnosti naslednji dan po objavi utemeljen.

Glede na naravo predlaganih sprememb in potrebo po njihovi uveljavitvi pred 1. januarjem 2027 je začetek veljavnosti zakona naslednji dan po objavi utemeljen.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

43. člen (opravljanje tolmačenja)

(1) Oseba, ki ima na dan uveljavitve tega zakona najmanj dve leti izkušenj s tolmačenjem osebam z gluhoslepoto lahko opravlja delo tolmača do pridobitve nacionalne poklicne kvalifikacije iz druge alineje prvega odstavka 11. člena tega zakona, vendar še največ tri leta od uveljavitve tega zakona.

(2) Oseba iz prejšnjega odstavka opravlja delo tolmača na podlagi potrdila nosilca javnih pooblastil.

46. člen (začetek veljavnosti in uporaba)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. januarja 2027, razen določbe 22. člena tega zakona, ki se začne uporabljati z dnem uveljavitve tega zakona.

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

Predlog zakona naj se obravnava po skrajšanem postopku v skladu s 142. členom Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21, 58/23 in 35/24), saj gre za manj zahtevne spremembe in dopolnitve zakona.

Predlog zakona ne posega v sistemsko ureditev Zakona o uporabi jezika gluhoslepih in ne spreminja vsebine, obsega ali pogojev za uveljavljanje pravic, ki jih ta zakon ureja. Temeljni namen predloga zakona je časovni zamik začetka uporabe zakona s 1. januarja 2027 na 1. januar 2028.

S predlogom zakona se zaradi spremenjenega začetka uporabe zakona za enako obdobje podaljšuje tudi prehodno obdobje iz 43. člena zakona, v katerem lahko delo tolmača pod pogoji iz navedene določbe opravljajo osebe, ki nacionalne poklicne kvalifikacije še niso pridobile.

Predlog zakona vsebuje tudi prehodno ureditev, potrebno zaradi dejstva, da je bil na podlagi 22. člena Zakona o uporabi jezika gluhoslepih, ki se uporablja že od njegove uveljavitve, postopek podelitve javnega pooblastila že izveden in odločba o njegovi podelitvi že izdana. Predlagana ureditev ohranja pravne učinke že izvedenega postopka in izdane odločbe ter ureja izvajanje javnega pooblastila v obdobju do začetka uporabe zakona.

Predlagane spremembe so tako omejene na spremembo časovne komponente začetka uporabe zakona ter na z njo neposredno povezane prehodne rešitve. Z njimi se ne spreminjajo temeljna načela zakona, sistem pravic oseb z gluhoslepoto ali institucionalna ureditev njihovega uveljavljanja.

Glede na omejen obseg in naravo predlaganih sprememb gre za manj zahtevne spremembe in dopolnitve zakona, zato je obravnava predloga zakona po skrajšanem postopku utemeljena.

VI. PRILOGE

/